

KRIMINALITÁS ÉS ALKOHOLIZMUS

A KRIMINALITÁSNAK irányzatát és nagyságát egyaránt különféle tényezők befolyásolják, amelyeknek felderítésével külön tudományág, a kriminalaetiológia foglalkozik; ezeknek a kutatásoknak jelentőségét abban kell keresnünk, hogy a kriminalitás elleni küzdelem csak akkor lehet eredményes, céltudatos kriminálpolitikát csak akkor folytathatunk, ha ismerjük, hogy milyen tényezők vannak befolyással a bűnözésre.

A bűnözésre hatást gyakorló tényezők sorában rendkívül fontos szerephez jut az alkoholizmus; amilyen nagy befolyást gyakorolnak a gazdasági tényezők a vagyon elleni bűncselekményekre, ugyanolyan jelentős hatást vált ki az alkoholizmus az ú. n. erőszakos bűncselekményekre.

Amennyire azonban a szakemberek megegyeznek abban, hogy az alkoholizmus rendkívül hatalmas befolyást gyakorol a kriminalitásra, annyira eltérők a vélemények a behatás méreteire nézve. Hiszen még az ennek a kérdésnek a tisztázásánál követendő módszer tekintetében is a legváltozatosabb eljárásokra akadunk, anélkül hogy bármelyik módszer döntő jelentőségű eredményekkel dicsekedhetnék.

De lássuk az e téren alkalmazott kutatási módszereket!

Meggyőzően bizonyítja az összefüggést a kriminalitás és alkoholizmus közt az a régebben alkalmazott eljárás, amelynek segítségével Angliában és Írországbán kísérelték meg ezeket az Összefüggéseket feltárni; ez a módszer párhuzamot von a fogyasztott alkohol mennyisége és az ú. n. iszákossági bűncselekmények közt, amelyeknek száma az alkoholfogyasztással természetesen erős kapcsolatban áll. Ezek az ottani viszonyodra vonatkozó kutatások tanúságot tesznek arról, hogy a fogyasztott alkohol mennyisége és az iszákossági bűncselekmények közt van összefüggés.

S hasonló kutatásokat végeztek még részben a világháború előtti években Németországban, amelyek egyrészt utaltak arra, hogy a hatóság elleni erőszak, a magánlaksértés, a dologrongálás és a súlyos testi sértés bűncselekményeinek a száma és a sörfogyasztás mennyisége közt összefüggések jelentkeznek.² És ugyanezt igazolják azok az adatok is, amelyek mutatják, hogy az 1903—1912. években a súlyos testi sérté-

¹ Lásd ezeket az adatokat: Mayr, Moralstatistik, 1917, 932. old.

² Roosner: Der Einfluss von Wirtschaftlage, Alkohol etc. auf die Kriminalität, 1931, 61. old.

sekből a legnagyobb rész Bajorországra esett, ahol büntetőjogi szempontból cselekvőképes korban levő 10.000 egyénre esett 53,8, azután következik a Pfalz 49,9, Oppeln 45,2, Oberpfalz 45-1, Mannheim 42,2, Menetein 39,5, Gumbinnen 37,0, Oberfranken és Posen 32—32 és végül Bromberg 31,3 elítélttel.¹ Ha a most jelzett területek földrajzi fekvését vesszük szemügyre, úgy arról győződhetünk meg, hogy a testi sértések elkövetési helye főleg három tájékon összpontosul: a keletporoszországi tartományokban, Bajorország délkeleti részében és a Pfalzban, aminek nyilvánvaló magyarázata az, hogy ez a három terület a legnagyobb alkoholfogyasztásnak helye, mindenütt más-más formában: keleten leginkább a pálinka, Bajorországban a sör és a Pfalzban pedig a bornak az élvezete van nagyobb mértékben elterjedve.

A szorosabb összefüggések felderítését azonban többféle körülmény gátolja. A nagyobb szőlőtermeléssel bíró országokban, mint nálunk is, a bornak egy részét a külföldön értékesítik; esetleg annak értékesítése vagy a belföldön való fogyasztása is csak évek múlva következik be. Ezekre való tekintettel még a musttermelésre vonatkozó adatoknak és a kriminalitás adatainak a párhuzamba való állításával sem lehet pontosabb és mélyebbre ható megállapításokra jutni. De zavarja nálunk az ilyen irányú kutatásokat az is, hogy amennyiben kisebb területekre, egyes megyékre vagy városokra korlátozva kíséreljük meg azok elvégzését, úgy a statisztikai kutatásoknál fontos, ú. n. nagy számok törvénye nem tud érvényesülni és a véletlen esélyek (például választásokkal kapcsolatos nagyobb számú erőszakos bűncselekmények) könnyen megzavarhatják az eredményeket és azok megbízhatóságát.

Pedig kétségtelen az ú. n. erőszakos kriminalitásnak az alkoholfogyasztás által való hátrányos befolyása.

Az embereknek együttléte mindenkor magában rejti már az összeköztetéseknek a lehetőségét. Az, hogy ez bekövetkezik-e, függ az illető egyéneknek magaviseletétől, higgadságától. Tapasztalat szerint az alkoholélvezet hatása alatt álló egyéneknek az elhatározásai hirtelenebbek, kevésbé meggondoltak, külső behatásokra jóval gyorsabban reagálnak, ami azután könnyen érthetővé teszi fokozott kriminalitásukat is. A higgadt meggondolás helyére ilyenkor a fokozott izgékony-ság lép; az, hogy az ilyen állapotban egy fenyegető mozdulat vagy meggondolatlan szó folytán hamarabb kerül sor tettlegességre, hogy gyorsabban kerül elő a kés és a revolver, ez bővebb bizonyításra nem szorul. Az alkoholfogyasztás csökkenti a kísértésekkel szemben való ellentállási képességet is. Közvetve pedig még azzal a következménnyel is jár, hogy az ilyen esetekkel együttjáró tények, a részegeskedéseket, civódásokat, verekedéseket és erőszakoskodásokat állandóan szemlélő hozzátartozók, főleg gyermekek és fiatalok, lelkiületére is káros hatást váltanak ki.

Ezek a tapasztalatok és tények azután érthetővé teszik a szaköröknek ama törekvéseit, hogy az alkoholfogyasztás és a kriminalitás közt kétségtelenül létező összefüggéseket jobban feltárják és annak megállapítására újabb módszereket keressenek.

¹ Aschaffenburg: Das Verbrechen und seine Bekämpfung, 1923, 48. old.

Indirekt az a módszer, amely a törvényáthágások elkövetésének a hét napjain való eloszlásából akar következtetést vonni azon az alapon, hogy azt bizonyítja, hogy az alkoholélvezettel kapcsolatosan elkövetett bűncselekményeknek nagy része szombatra, vasárnapra és hétfőre, vagyis arra és az azt követő napokra esik, amelyen az alkoholélvezet legnagyobb barátai, a munkásosztály tagjai munkabérüket kapják és amely napokon leginkább nyílik alkalmuk ilyen kiadásra.

Lang Otto zürichi vizsgálóbíró volt az első, aki ilyen irányú vizsgálatokat folytatott Zürich városában 1891. évben j¹ hivatali büntető periratainak alapján megállapította, hogy ebben az évben súlyos testi sértés vagy verekedésben való részvétel miatt összesen 141 egyént ítéltek el; Lang kiderítette a cselekmények elkövetési idejének heti napját és megállapította, hogy a cselekmények közül elkövettek:

szombaton.....	18
vasárnapon.....	60
hétfőn.....	22
a hét más napján, de éjszaka vagy kocsmában.....	25
a hét más napján, de nappal.....	16
összesen	141 eset.

Lang adatai szerint ezen bűncselekményeknek legnagyobb része (100) oly napokon követtetett el, amidőn fokozott alkoholfogyasztással számolni kell. Szombaton kapják a munkások, a megfigyelt esetek többségében ezeknek cselekményéről volt szó, heti munkabérkeresményüket, amelynek egy részét elkocsmázzák; vasárnap azután még többen keresik fel a kocsmát, hétfőn pedig még szintén akárhány folytatja a vasárnapi dorbézolást.

Egy másik ilyen kutatási módszernek a kiépítése Kürznek² köszönhető, aki Németországban, Heidelberg környékén elkövetett bántalmazást involváló bűncselekményekre vonatkozólag állapította meg az elkövetés helyét. Kürz megállapításai a következő tényekről számolnak be:

<i>Elkövetés helye</i>	<i>1900</i>	<i>1902</i>	<i>1903</i>	<i>1904</i>	<i>összesen</i>	<i>%</i>
Kocsmá	195	210	174	163	742	66.5
Lakóház	9	23	36	18	86	7.7
Országút	9	25	35	29	98	8.8
Munkahely	33	22	20	12	87	7.8
Ismeretlen hely	14	10	21	57	102	9.2
Összesen	260	290	286	279	1115	100.0

Ezek az adatok is igazolják, hogy a kérdéses deliktumoknak java része a kocsmá, tehát az alkoholfogyasztás helyén vagy annak a közelében játszódott le.

Az alkoholizmus a kriminalitásra gyakorolt hatásának a bemutatására a most jelzett módoknál helyesebb az lenne, amely az elítélt egyének közt gyűjtene adatokat a tekintetben, hogy vájjon a bűncselekményt ittas állapotban követték-e el, vagy pedig, hogy vájjon bűnözésük fokozottabb alkoholélvezetre és az abból keletkezett, sokszor

¹ Lang, Otto: Alkoholgenuss und Verbrechen Basel, évszám nélkül.

² Kürz: Zur Prophylaxe der Roheitsdelikte, Monatsschrift für Kriminal-

pathologikus állapotra vezethető-e vissza. Ezt az eljárást követi hazánk bűnügyi statisztikája, amelynek a legutóbbi években e téren tett megállapításait mutatják be a következő adatok j¹ a számok annak megállapítására szorítkoznak, hogy — az elítéltek bemondása alapján — ezeknek milyen hányada élvezett szeszes italt:

	<i>nagyobb mértékben</i>	<i>mértékletesen</i>
1925.	3·9%	66·4%
1926.	3·8%	65·2%
1927.	2·5%	65·9%
1928.	2·4%	67·5%
1929.	2·5%	70·9%
1930.	1·8%	67·0%
1931.	3·5%	73·9%
1932.	3·7%	68·7%
1933.	2·7%	68·6%
1934.	2·8%	68·6%
1925/34. évi átlag	3·0%	68·3%

Ennek az eljárásnak a fogyatékosága tagadhatatlanul az, hogy eredménye, az adatgyűjtés hitelessége csak az elítéltek bemondásán alapszik. Közöttük meg a tapasztalat szerint nagyon sok alkoholistának igyekezik magát feltüntetni abban a reményben, hogy ez enyhítő körülményként latba esve, kisebb büntetéssel büntetik majd őket a terhükre rótt bűncselekmény miatt.

Némelykor véletlen alkalmak is adódnak arra, hogy az alkoholfogyasztásnak a kriminalitásra gyakorolt hatása megfigyeltessék. Ilyen alkalom nyílt Sarpsborg norvég községben 1907-ben, ahol munkásoknak munkaüzemekből való kizárásával kapcsolatosan május 25-től augusztus 21-ig alkoholtilalmat statuáltak a hatóságok; a munkákizárással kapcsolatos társadalmi feszültség ellenére június és július hónapjaiban, tehát két hónapon át összesen csak 17 letartóztatás történt, holott egyébként ez évben havonta átlag 63 egyént tartóztattak le és nyomban az alkoholtilalom visszavonása után augusztus havára, amelynek folyamán 21-től fogva szűnt meg az alkoholtilalom, már 41 letartóztatás esett, valószínűleg az alkoholtilalom visszavonását követő első időre eső nagyobb alkoholfogyasztással kapcsolatban.²

A tapasztalat azután még arról számol be, hogy az alkoholfogyasztás által előidézett kriminalitás körében leginkább középsúlyú testi sértéseket, hatóságok elleni erőszakoskodásokat, ingorongásokat és magánlaksértéseket találunk.

Az alkoholfogyasztásnak a kriminalitásra való hatását tárgyazó kutatások körében a vita ma nem annak hatása körül folyik; kétséges már csak az, hogy, milyen nagy ez a hatás és különösképpel, hogyan lehetne ezt ellensúlyozni és csökkenteni.

HACKER ERVIN

¹A számok az évente közreadott Statisztikai Évkönyvekben foglalt és bűnügyi igazságszolgáltatásunkra vonatkozó adatokból vannak véve.

²Lásd ez adatokat: Aschaffenburg, id. m., 133. old.